

Studieplan for helsefag

Høyere yrkesfaglig utdanning
30 Studiepoeng – Nettbasert

Fordypning:
Migrasjonshelse
Høsten 2023 – Våren 2024

Akkreditering:	12.02.2016
Utdanningens navn:	Migrasjonshelse
Studienivå:	Høyere yrkesfaglig utdanning - Fagskole
Studiepoeng:	30
Omfang:	Studietid er beregnet til 750 studietimer. Tilsvarende 1 år på deltid.
Studiemetode:	Nettstudium med avsluttende eksamen.
Start- og sluttdato:	Fast oppstart og styrt progresjon.
Fagansvarlig:	Kathrine Nielsen

Revideringer av studieplanen:

Dato:	Type endring:	Signatur:

Innhold

BAKGRUNN	4
OPPTAKSKRAV	5
OPPBYGGING OG BESKRIVELSE AV UTDANNINGEN	6
OMFANG OG FORVENTET ARBEIDSMENGDEN	7
LÆRINGSUTBYTTEBESKRIVELSE FOR UTDANNINGEN SOM HELHET	8
EMNE 1: MIGRASJON OG FOLKEHELSE	10
Innhold	10
Læringsutbytte for emne 1	10
Litteratur	12
EMNE 2: FOLKEHELSEUTFORDRINGER	13
Innhold	13
Læringsutbytte for emne 2	13
Litteratur	14
EMNE 3: HELSEFREMMENDE OG FOREBYGGENDE ARBEID	16
Innhold	16
Læringsutbytte for emne 3	16
Litteratur	18
UNDERVISNINGSFORMER OG LÆRINGSAKTIVITETER	19
Undervisningsformer	19
Læringsaktiviteter	20
VEILEDNING OG OPPFØLGING	21
VURDERINGSORDNINGER	22
Arbeidskravene	23
Eksamenene	23
Skikkethetsvurdering	25
SAMLET OVERSIKT OVER LÆREMIDLENE	26
Pensumlitteratur	26
Anbefalt tilleggslitteratur	26

BAKGRUNN

Målet er å utdanne yrkesutøvere som har kompetanse om folkehelse i et migrasjonsperspektiv og anvende kunnskap om sin egen og andres kultur i sin yrkesutøvelse.

Migrasjon betyr hvilken som helst forflytning av mennesker fra et sted til et annet, migrasjonsperspektiv innebærer fokus på alle faser av migrasjonsprosessen. Folkehelse omfatter både behandling, pleie, rehabilitering og helsefremmende og forebyggende arbeid. Fagskoleutdanningen i migrasjonshelse tar for seg hvordan endringer ved migrasjon kan ha konsekvenser for helsen.

Et inkluderende og likeverdig samfunn er et viktig mål for regjeringen. Målet om likeverdig helsetjenester til alle utfordres på grunn av språkproblemer, kulturforskjeller og at enkelte innvandrere har spesielle helseproblemer.

I stortingsmeldingen nr.16 (2002- 2003) legges det vekt på at det er en utfordring å redusere helseforskjeller mellom sosiale lag, etniske grupper og kjønn. Ifølge NOU 1998:18 er det bruk for satsning på folkehelsearbeid og «samfunnets totale innsats for å opprettholde, bedre og fremme folkehelse». Videre fremheves det i stortingsmelding 26. (2014-2015) «Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhet» at helsetjenester til innvandrere er viktig.

Vi vil også fremheve at Regjeringen har forpliktet seg til å følge opp «Likeverdige helse- og omsorgstjenester – god helse for alle – Nasjonal strategi om innvandreres helse 2013–2017.» Utdanningen i migrasjonshelse bygger i hovedsak på fagbrev innen helse. Studiet passer også godt for de som har annen relevant yrkespraksis fra før og/eller andre utdanninger som for eksempel sykepleiere, ergoterapeuter, fysioterapeuter, leger, aktivitører og sosionomer.

Læringsutbyttet og det faglige innholdet ligger på et høyere nivå enn for fagutdanning i videregående skole. Utdanningstilbudet er tilpasset Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk nivå 5.1 og læringsutbyttebeskrivelser er spesifisert for utdanningen som helhet og for det enkelte fagemnet. Utdanningstilbudet leveres som nettstudium.

Utdanningstilbudet har obligatoriske oppgaver og avsluttende eksamen. Fullført og bestått utdanning gir 30 studiepoeng.

OPPTAKSKRAV

Migrasjonshelse bygger på bestått videregående opplæring i helse- og oppvekstfag. Utdanningen er utviklet spesielt for de med fagbrev som helsefagarbeider, barne- og ungdomsarbeider, og ambulansesarbeider.

Utdanningen er også åpen for de med yrkeskompetanse som helsesekretærer eller apotektekniker og tidligere fagbrev som hjelpepleier eller omsorgsarbeider.

Søker må være minimum 19 år gammel. Det anbefales at søker har minimum ett års yrkeserfaring.

Realkompetansevurdering

Søkere som ikke tilfredsstillt opptakskravene over, kan søke om å bli realkompetansevurdert. En realkompetansevurdering bygger på dokumentert arbeidserfaring og utdanning.

- Søkeren må kunne dokumentere minimum fem års relevant arbeidserfaring. Relevant arbeidserfaring er erfaring fra helse- og omsorgssektoren hvor søkeren har vært i direkte kontakt med pasient/bruker/klient. Eksempler på relevant arbeidserfaring er hjemmetjenesten, sykehjem, bokollektiv for eldre eller sykehus.
- Kandidater som søker opptak på bakgrunn av realkompetanse må dokumentere at de har en alder på minimum 23 år.
- Søkeren må ha norskkunnskaper tilsvarende Nivå B1, Vg1 studieforberedende eller Vg2 i yrkesfaglige utdanningsprogram i videregående skole. Norskkunnskapene må dokumenteres med bestått vitnemål eller karakterutskrift.
- Søkere som tas opp på bakgrunn av realkompetanse vil etter gjennomført og bestått avsluttende eksamen ikke kunne kvalifisere til fagbrev som helsefagarbeider.

Alle punktene over må dokumenteres, forut for en realkompetansevurdering.

OPPBYGGING OG BESKRIVELSE AV UTDANNINGEN

Fagskole innen helsefag med fordypning i *Migrasjonshelse* tilbys som et deltids studium. Tilsvarende 1 semester på heltid eller 2 semester på deltid. Undervisningen er nettbasert, med fast oppstart inntil to ganger i året og styrt progresjon. Fullført og bestått utdanning gir 30 studiepoeng.

Utdanningen er delt inn i tre emner som igjen er delt inn i moduler.

- Emne 1:** Migrasjon og folkehelse
Tre moduler med tre obligatoriske arbeidskrav og en avsluttende eksamen
10 studiepoeng / 250 studietimer
- Emne 2:** Folkehelseutfordringer
Tre moduler med to obligatoriske arbeidskrav og en avsluttende eksamen
10 studiepoeng / 250 studietimer
- Emne 3:** Helsefremmende og forebyggende arbeid
Tre moduler med to obligatoriske arbeidskrav og en avsluttende eksamen
10 studiepoeng / 250 studietimer

Emnenes faglige innhold er utviklet i tråd med gjeldende styringsdokumenter og aktuell faglitteratur knyttet til de ulike temaområdene. Til hvert emne er det formulert læringsutbyttebeskrivelser. Det totale innholdet og læringsutbyttebeskrivelsene bygger på planverket til Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanninger i helse- og oppvekstfag (NUFHO), men det er gjort justeringer knyttet til emnetitlene og oppbygningen.

Emnene gjennomføres i den rekkefølgen de er spesifisert og obligatoriske arbeider (arbeidskrav) for foregående emne må være levert og bestått før eksamen kan avlegges. Dette sikrer en faglig progresjon hos studentene.

Merk: Man vil automatisk bli avmeldt eksamen man har meldt seg opp til, hvis ikke arbeidskravene er godkjent av lærer en uke før eksamensdatoen.

Eksamensinformasjon finner du på <https://medlearn.no/alt-om-studier/eksamen/>.

OMFANG OG FORVENTET ARBEIDSMENGDEN

Studietid er beregnet til 750 studietimer. Pensum omfatter ca. 1100 sider. Med utgangspunkt i en semesterlengde på 15-16 uker bør du beregne ca. 20 studietimer per uke.

Utdanningen er organisert som et selvstudium, men faglærere og studieledere bidrar med jevnlig tilbakemelding og oppfølging. Undervisningsmateriellet til fagskolen ligger tilgjengelig for studentene i nettskolen. Ulike øvingsoppgaver, refleksjonsoppgaver og selvtester brukes som forberedelse til arbeidskrav og eksamen.

Studenten må ha egen PC/Mac og tilgang til internett.

Fordeling av timer og forventet arbeidsmengde mellom undervisning, veiledning og selvstudium.

Emnenavn	Undervisning	Veiledning	Selvstudium	Studietimer	Studiepoeng
Migrasjon og folkehelse	25	12,5	212,5	250	10
Folkehelseutfordringer	25	12,5	212,5	250	10
Helsefremmende og forebyggende arbeid	25	12,5	212,5	250	10
Sum	75	37,5	637,5	750	30

Undervisning i nettskolen er en kombinasjon av en eller flere undervisningsformer, for eksempel webinarer, gjennomgang av nettressurser og innspilte videoer som er utviklet i forbindelse med studiet.

Veiledning innebærer diskusjon med faglærer enten via videochat og/eller skriftlig tilbakemelding på innleverte arbeidskrav. Behovet for veiledning varierer fra student til student, men vi har erfaring med at dette dreier seg i snitt om ca. 35-40 timer, som utgjør 5 % av studietimene.

Selvstudium innebærer å lese studielitteratur, arbeide med oppgaver og andre læringsfremmende aktiviteter. Dette utgjør da 85 % av normert studietid.

LÆRINGSUTBYTTESKRIVELSE FOR UTDANNINGEN SOM HELHET

Kunnskap	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om migrasjonsprosessen, etniske minoriteters helseutfordringer i Norge og om kulturelle utfordringer knyttet til etniske minoriteters bruk av helsetjenester. • har kunnskap om sosiale aspekter og utfordringer som kan ha betydning for utøvelsen av helsetjenester til migrantpasienter. • har innsikt i relevante bestemmelser i lover og forskrifter som har særlig betydning for migrantpasienter/brukere, pårørende og yrkesutøvere, med vekt på å sikre likeverdige helse- og omsorgstjenester til migrantpasienter. • har kunnskap om helse- og omsorgstjenester og kjennskap til det offentlige tilbud og utøvelse av likeverdige helsetjenester ovenfor mennesker med etnisk minoritetsbakgrunn. • kan oppdatere sin kunnskap om ulike helseutfordringer hos etniske minoriteter, og hvilke helsetilbud og tjenester som best ivaretar individuelle behov. • har forståelse for betydningen av god folkehelse generelt og betydningen av helsefremmende og forebyggende arbeid for etniske minoriteter i et samfunnsperspektiv.
Ferdigheter	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om likeverdige helsetjenester og ulike helseutfordringer hos etniske minoriteter til å planlegge og utøve helsefremmende og forebyggende arbeid. • kan anvende kunnskap om hvordan sosiale ulikheter kan påvirke helsetilstanden for ulike grupper av migrantpasienter til å planlegge og utøve helsefremmende og forebyggende arbeid. • kan anvende interkulturell kommunikasjon og bruk av tolk som verktøy/teknikk i veiledning av brukere/pasienter fra etniske minoriteter. • kan finne informasjonen og fagstoff om ulike etniske minoriteters behov og helseutfordringer i deres møte med helse- og omsorgssektoren. • kan kartlegge situasjoner i helse- omsorgsarbeid relatert til etniske minoriteter, og identifisere typiske helseutfordringer, kulturelle faktorer og sosiale utfordringer for å se behovet for iverksetting av relevante tiltak.

Generell kompetanse	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for prinsippene om likeverdige helse- og omsorgstjenester uavhengig av brukers etniske opphav og kultur, samt bransjeetiske prinsipper som autonomiprinsippet, ikke-skade prinsippet og velgjørenhetsprinsippet. • har utviklet en etisk grunnholdning som har brukeres og pasienters behov i sentrum og ivaretar brukermedvirkningen i samhandling med bruker/pasient, pårørende og fagpersoner. • kan utføre helse- og omsorgsoppgaver som tar hensyn til at brukere/pasienter eller pårørende fra ulike etniske minoriteter og grupper har ulike behov med hensyn til etnisitet, religion, kultur og sosiale utfordringer. • kan bygge relasjoner med fagfeller i helse- og omsorgssektoren, samt med eksterne målgrupper som NAV. • kan bidra til å utvikle det helse- omsorgsrelaterte tjenestetilbudet tilpasset ulike etniske minoriteter gjennom erfaring, samhandling og kunnskapsdeling på arbeidsplassen.
----------------------------	--

EMNE 1: MIGRASJON OG FOLKEHELSE

Emnet tar for seg begrepsbruk og deres anvendelse innen folkehelse og migrasjon. Det er fokus på relasjon mellom etnisitet, migrasjon og helse. Videre legges det vekt på de utfordringer som en helsearbeider står ovenfor i et flerkulturelt og flerspråklig samfunn.

Emnet omhandler videre den Nasjonale strategi om innvandres helse (2013 – 2017) og regjeringens mål om at alle skal ha likeverdige helse- og omsorgstjenester. Oppmerksomheten rettes mot helseinformasjon og dialog. Sentralt lovverk er; Lov om helsepersonell, pasient- og brukerrettighetsloven og diskrimineringsloven om etnisitet.

Innhold

1. Migrasjon

- 1.1. Årsaker til migrasjon
- 1.2. Myter og fakta om innvandrere i Norge
- 1.3. Migrasjonsprosessen

2. Etnisitet og folkehelse

- 2.1. Etnisitet
- 2.2. Folkehelse og etnisitet
- 2.3. Kulturforståelse
- 2.4. Helse, kultur og sykdom
- 2.5. Helseinformasjon og dialog

3. Likeverdige helsetjenester

- 3.1. Likeverdige helsetjenester
- 3.2. Rett til helsehjelp for flyktninger, asylsøkere og papirløse
- 3.3. Helsesystemet i Norge, utfordringer for innvandrere

Læringsutbytte for emne 1

Etter fullført studie skal studenten ha følgende læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskap	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan beskrive migrasjonsprosessen. • kan definere faser i en typisk innvandrerkarriere. • kan forklare begrepene mangfold, globalisering, innvandring, flerkulturell, etnisitet og migrasjon. • kan forklare typiske kulturelle og sosiale ulikheter i arbeid med etniske minoriteter. • kan beskrive aktuelle folkehelseutfordringer blant innvandrerbefolkningen i Norge. • kan gjengi relevante bestemmelser i Lov om Helsepersonell, Pasient- og brukerrettighetsloven, Folkehelseloven og Diskrimineringsloven om etnisitet i situasjoner der det er aktuelt. • kan gjengi hvilke implikasjoner etnisitet har for folkehelsearbeid i Norge. • kan beskrive helsetilbudet for papirløse migranter. • har innsikt i Forskrift om rett til helse- og omsorgstjenester til personer uten fast opphold i Norge.
-----------------	---

Ferdigheter	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan kartlegge behovet for bruk og kan bruke tolk i kommunikasjonen. • kan finne relevant informasjon om etnisitet i Lov om Helsepersonell, Pasient- og brukerrettighetsloven, Folkehelseoven og Diskrimineringsloven. • kan tilpasse informasjon/veiledning til den enkelte bruker/pasient. • kan benytte lovdata.no. • kan identifisere behovet for tilpasninger av helsetjenester ovenfor den enkelte migrantpasient.
Generell kompetanse	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan tilpasse egen adferd i arbeid med migrantpasienter i samsvar med pasientens behov. • kan bruke sine generelle kunnskaper om etnisitet og fra lovverket i sin yrkesutøvelse.

Arbeidskrav

Det er tre obligatoriske innsendingsoppgaver i dette emne: En skriftlig «Bli kjent»-oppgave der du forteller læreren din deg litt om deg selv og to faglige innsendingsoppgaver. Innsendingsoppgavene lastes opp og sendes inn til faglærer for vurdering via innsendingsverktøyet i nettskolen. Tekstene vil bli vurdert av faglærer.

Alle oppgavene må være levert og vurdert til godkjent før studenten kan avlegge eksamen. Hvis ikke alle arbeidskravene er godkjent, vil man automatisk bli avmeldt eksamen, selv om man har meldt seg opp.

Ulike øvingsoppgaver, refleksjonsoppgaver og selvtester brukes som forberedelse til arbeidskrav og eksamen.

Eksamen

Skriftlig 24 timers individuell hjemmeeksamen- casebasert. Besvarelsen vurderes av to sensorer. Vurderingsresultatet gis i form av graderte karakterer, fra A til F. Alle hjelpemidler tillatt unntatt kommunikasjon med andre personer.

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler tillatt unntatt kommunikasjon med andre personer.

Studieomfang

Antall studiepoeng: 10

Litteratur

Kale, E., Ahlberg, N. og Duckert, F. (2010) *Hvordan håndterer helsepersonell språklige barrierer? En undersøkelse av tolkebruk i helsevesenet*. Tilgjengelig fra:

http://www.psykologtidsskriftet.no/index.php?seks_id=121347&a=2 (Hentet: 17. juni 20).

Goth, U.S. (2014) *Folkehelse i et norsk perspektiv*. Oslo: Gyldendal Akademiske.

Hanssen, I. (2019) *Helsearbeid i et flerkulturelt samfunn*. 4. utg. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Kumar, B.N. og Viken, B. (2010) *Folkehelse i et migrasjonsperspektiv*. Bergen: Fagbokforlaget.

Helsedirektoratet (u.å.) *Nasjonal veileder: helsetjenester til asylsøkere, flyktninger og familiegjenforente*. Tilgjengelig fra: <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/helsetjenester-til-asylsokere-flyktninger-og-familiegjenforente> (Hentet: 17. juni 2020).

Helse- og omsorgsdepartementet (2013) *Likeverdige helse- og omsorgstjenester – god helse for alle: nasjonal strategi om innvandreres helse 2013-2017*. Plan/strategi. Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/2de7e9efa8d341cfb8787a71eb15e2db/likeverdige_tjenester.pdf (Hentet: 17. juni 2020).

Helsepersonelloven. *Lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v.* Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-64>

Likestillings- og diskrimineringsloven. *Lov 16. juni 2017 nr. 51 om likestilling og forbud mot diskriminering*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-51>

Pasient- og brukerrettighetsloven. *Lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-63>

Utenriksdepartementet (2007) *Ungdom, migrasjon og utvikling*. Rapport. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/ungdom-migrasjon-og-utvikling/id444908/> (Hentet: 17. juni 2020).

EMNE 2: FOLKEHELSEUTFORDRINGER

Emne tar opp noen av de aktuelle helseutfordringer som rammer mange etniske minoritetsgrupper. Særlig gjelder dette forekomst av diabetes og ernæringsrelaterte tilstander. Emnet fokuserer på helse- og omsorgsbehov hos personer over 60 år med innvandrerbakgrunn, og utfordringer som ligger innenfor språk- og kulturområdet. Psykisk helse og smittevern er andre sentrale temaer.

Innhold

1. Livsstilssykdommer

- 1.1. Etniske minoriteter og livsstilssykdommer
- 1.2. Diabetes
- 1.3. Diabetes blant etniske minoriteter

2. Folkehelseutfordringer knyttet til smittevern, mangelsykdommer og psykisk helse

- 2.1. Smittevern
- 2.2. Tuberkulose og HIV
- 2.3. Psykisk helse
- 2.4. Mangelsykdommer

3. Eldre innvandrere

- 3.1. Eldre innvandrere
- 3.2. Helsefremmende tiltak

Læringsutbytte for emne 2

Etter fullført studie skal studenten ha følgende læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskap	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan beskrive typiske helseutfordringer knyttet til migrasjonsprosessen. • kan beskrive ulike årsaker til helseutfordringer blant migrasjonspasienter. • kan beskrive årsaken og forbyggende tiltak til migrantpasienter i forhold til ulike livsstilssykdommer som for eksempel Diabetes. • kan beskrive tiltak og tilbud i forhold til folkehelseutfordringer knyttet til eldre over 60 år. • kan beskrive aktuelle folkehelseutfordringer blant innvandrerbefolkningen i Norge. • kan gjengi relevante bestemmelser i smittevernloven. • har kjennskap til hva stigmatisering er.
-----------------	--

Ferdigheter	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan bidra til å skape en god dialog gjennom en økt kulturforståelse. • kan gjennom dialog vise interesse for migrantpasientens helsesituasjon. • kan identifisere behovet for tilpasninger av helsetjenester overfor ulike etniske minoritetsgrupper. • kan forklare konsekvenser av stigmatisering grunnet smittsomme sykdommer hos migranter.
Generell kompetanse	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan gjennomføre interkulturelle pasientmøter på en etisk forsvarlig måte.

Arbeidskrav

Det er to obligatoriske arbeidskrav i dette emnet. Alle oppgavene må være levert og vurdert til godkjent før studenten kan avlegge eksamen. Hvis ikke alle arbeidskravene er godkjent, vil man automatisk bli avmeldt eksamen, selv om man har meldt seg opp.

. Ulike øvingsoppgaver, refleksjonsoppgaver og selvtester brukes som forberedelse til arbeidskrav og eksamen.

Eksamen

Skriftlig 24 timers individuell hjemmeeksamen- casebasert. Besvarelsen vurderes av to sensorer. Vurderingsresultatet gis i form av graderte karakterer, fra A til F.

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler tillatt unntatt kommunikasjon med andre personer.

Studieomfang

Antall studiepoeng: 10

Litteratur

Kale, E., Ahlberg, N. og Duckert, F. (2010): *Hvordan håndterer helsepersonell språklige barrierer? En undersøkelse av tolkebruk i helsevesenet*. Tidsskrift for Norsk psykologforening nr.47, side 818 – 823. Tilgjengelig fra: http://www.psykologtidsskriftet.no/index.php?seks_id=121347&a=2 (Hentet: 17. juni 20).

Goth, U.S. (2014) *Folkehelse i et norsk perspektiv*. Oslo: Gyldendal Akademiske.

Hanssen, I. (2019) *Helsearbeid i et flerkulturelt samfunn*. 4. utg. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Kumar, B.N. og Viken, B. (2010) *Folkehelse i et migrasjonsperspektiv*. Bergen: Fagbokforlaget.

Helsedirektoratet (u.å.) *Nasjonal veileder: helsetjenester til asylsøkere, flyktninger og familiegjenforente*. Tilgjengelig fra: <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/helsetjenester-til-asylsokere-flyktninger-og-familiegjenforente> (Hentet: 17. juni 2020).

Helse- og omsorgsdepartementet (2013) *Likeverdige helse- og omsorgstjenester – god helse for alle: nasjonal strategi om innvandreres helse 2013-2017*. Plan/strategi. Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/2de7e9efa8d341cfb8787a71eb15e2db/likeverdige_tjenester.pdf (Hentet: 17. juni 2020).

Helsepersonelloven. *Lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v.* Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-64>

Likestillings- og diskrimineringsloven. *Lov 16. juni 2017 nr. 51 om likestilling og forbud mot diskriminering*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-51>

Pasient- og brukerrettighetsloven. *Lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-63>

Utenriksdepartementet (2007) *Ungdom, migrasjon og utvikling*. Rapport. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/ungdom-migrasjon-og-utvikling/id444908/> (Hentet: 17. juni 2020).

EMNE 3: HELSEFREMMEDE OG FOREBYGGENDE ARBEID

Emnet tar for seg ulike strategier for forebyggende og helsefremmende arbeid, med størst fokus på helsefremmende arbeid. Spesielt med hensyn til kosthold og fysisk aktivitet. Det legges vekt på helsepersonell sin rolle og bevissthet i kommunikasjonen og samhandling for å kunne skape trygghet og tillit i relasjon med pasienten/brukere.

Innhold

1. Helsefremmende arbeid

- 1.1. Hva er god helse?
- 1.2. Helsefremmende arbeid
- 1.3. Empowerment
- 1.4. Salutogenese – å stryke helsen

2. Helsefremmende tiltak

- 2.1. Fysisk aktivitet
- 2.2. Kosthold
- 2.3. Kulturtilpassede tiltak

3. Helseatferd

- 3.1. Helseatferd og sosiale helsedeterminanter
- 3.2. Endringsfokusert veiledning/motiverende intervju
- 3.3. LØFT

Læringsutbytte for emne 3

Etter fullført studie skal studenten ha følgende læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskap	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om typiske livsstilsykdommer og hvordan disse kan forebygges. • har kunnskap om sammenhengen mellom inaktivitet og kosthold, og folkehelseutfordring. • har kjennskap til helsetilbudet til migrantpasienter. • kan beskrive ulike strategier for helsefremmende arbeid. • kan beskrive aktuelle folkehelseutfordringer blant innvandrerbefolkningen i Norge.
-----------------	---

Ferdigheter	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan overføre kunnskap om strategier som fremmer fysisk aktivitet til migranter. • kan formidle kunnskap og informasjon til migranter om risikofaktorer knyttet til overvekt, fedme og kosthold. • kan formidle norsk helsetilbud til migrantpasienter. • kan gjennom dialog avdekke om andre tiltak er aktuelt for migrantpasienten. • kan identifisere behovet for tilpasninger av helsetjenester ovenfor ulike etniske minoritetsgrupper og den enkelte migrantpasient.
Generell kompetanse	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan identifisere individuelle behov innen kostholdsveiledning og fysisk aktivitet. • kan samarbeide med fagfeller, NAV og offentlige og private tjenestetilbud om helsefremmende og forebyggende helsearbeid. • har en bevissthet om sosiale og kulturelle ulikheter i arbeid med minoritetsfamilier. • kan utvikle differensierte tjenester med utgangspunkt i arbeidssituasjoner med flere ulike etniske minoriteter.

Arbeidskrav

Det er to obligatoriske arbeidskrav i dette emnet. Alle oppgavene må være levert og vurdert til godkjent før studenten kan avlegge eksamen. Hvis ikke alle arbeidskravene er godkjent, vil man automatisk bli avmeldt eksamen, selv om man har meldt seg opp.

Ulike øvingsoppgaver, refleksjonsoppgaver og selvtester brukes som forberedelse til arbeidskrav og eksamen.

Eksamen

Skriftlig 24 timers individuell hjemmeeksamen- casebasert. Besvarelsen vurderes av to sensorer. Vurderingsresultatet gis i form av graderte karakterer, fra A til F.

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler tillatt unntatt kommunikasjon med andre personer.

Studieomfang

Antall studiepoeng: 10

Litteratur

Kale, E., Ahlberg, N. og Duckert, F. (2010): *Hvordan håndterer helsepersonell språklige barrierer? En undersøkelse av tolkebruk i helsevesenet*. Tidsskrift for Norsk psykologforening nr.47, side 818 – 823. Tilgjengelig fra: http://www.psykologtidsskriftet.no/index.php?seks_id=121347&a=2 (Hentet: 17. juni 20).

Goth, U.S. (2014) *Folkehelse i et norsk perspektiv*. Oslo: Gyldendal Akademiske.

Hanssen, I. (2019) *Helsearbeid i et flerkulturelt samfunn*. 4. utg. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Kumar, B.N. og Viken, B. (2010) *Folkehelse i et migrasjonsperspektiv*. Bergen: Fagbokforlaget.

Helsedirektoratet (u.å.) *Nasjonal veileder: helsetjenester til asylsøkere, flyktninger og familiegjenforente*. Tilgjengelig fra: <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/helsetjenester-til-asylsokere-flyktninger-og-familiegjenforente> (Hentet: 17. juni 2020).

Helse- og omsorgsdepartementet (2013) *Likeverdige helse- og omsorgstjenester – god helse for alle: nasjonal strategi om innvandreres helse 2013–2017*. Plan/strategi. Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/2de7e9efa8d341cfb8787a71eb15e2db/likeverdige_tjenester.pdf (Hentet: 17. juni 2020).

Helsepersonelloven. *Lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v.* Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-64>

Likestillings- og diskrimineringsloven. *Lov 16. juni 2017 nr. 51 om likestilling og forbud mot diskriminering*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-51>

Pasient- og brukerrettighetsloven. *Lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-63>

Utenriksdepartementet (2007) *Ungdom, migrasjon og utvikling*. Rapport. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/ungdom-migrasjon-og-utvikling/id444908/> (Hentet: 17. juni 2020).

UNDERVISNINGSFORMER OG LÆRINGSAKTIVITETER

Undervisningsformer

Undervisningen foregår via vår læringsplattform (heretter kalt nettskolen) og er basert på faglig arbeid med ulike problemstillinger.

Utdanningen foregår som nettundervisning der lærer og student er fysisk og/eller tidsmessig adskilt, men likevel står i et kommunikasjonsforhold til hverandre via internett.

Hos MedLearn kommuniserer studenter, lærere og skolens administrasjon med hverandre elektronisk. Gjennom diskusjonsforum (digitale klasserom), webinar- og videochatløsninger og meldingssystem har studenten tilgang til et faglig og sosialt miljø som kontinuerlig står til disposisjon.

Nettskolens innhold

Nettskolen tilsvarer studentenes Campus. Det er i nettskolen at all tilgang på lærestoff ligger med tilhørende læringsaktiviteter. Lærestoffet er plukket ut, satt sammen og forfattet av Medlearns lærere og faglig ansvarlig redaktør har kvalitetssikret at innholdet dekker læringsutbyttebeskrivelsene.

Utdanningen er delt inn i tre emner, hvor arbeidskravene i et emne må fullføres før det gis tilgang til neste. For hvert emne er det en studieveiledning med læringsutbyttebeskrivelser, gjennomgang av fagstoffet, oppgaver og referanser til læremidler. Hvert emne er delt inn i moduler med tilhørende arbeidskrav. Disse skal løses og vurderes til godkjent av lærer innen studenten kan arbeide videre med neste emne. Emnene bygger på hverandre og pensum fra tidligere emner i studiet kan benyttes i eksamensoppgavene og av studenten i sine oppgavebesvarelser.

Studieveiledningen veileder studenten gjennom emnet og fungerer som lærerens «stemme» i undervisningen. Særlig viktig er det at studenten på denne måten får hjelp til å strukturere fagstoffet i utdanningen.

Etter hvert som studenten arbeider seg gjennom det gitte innholdet, vil hver enkelt modul vises som fullført/ikke fullført i form av en progresjonsbar. Slik vil studenten til enhver tid ha oversikt over egen progresjon.

Webinarer

Studentene inviteres til å delta på ulike typer webinarer:

- I de praktiske webinarene tar vi opp vanlig stilte spørsmål knyttet til det å studere på nett og studentrollen. Webinarene omhandler bla informasjon om studiet generelt, om det å skrive oppgaver og kildebruk (kildehenvisning) og spørsmål knyttet til eksamen.
- Fagwebinarene er i regi av lærer. Ved å delta aktivt på fagwebinarene, vil pensum bli mer levende og lettere å knytte opp mot arbeidet som studenten utfører i hverdagen. I disse webinarene er fokus på sentrale begreper i pensum. Her knyttes teorien til praksis og det blir diskusjon og refleksjon rundt situasjoner fra praksis som har betydning for det faglige innholdet og som det jobbes med i hvert enkelt emne. Disse webinarene er koblet opp mot læringsutbyttebeskrivelser og arbeidskravene i gjeldende emne.

Læringsaktiviteter

Øvings- og refleksjonsoppgaver

Alle moduler vil inneholde øvings- og refleksjonsoppgaver som måler forståelse ved at studentene enten får en umiddelbar tilbakemelding og løsningsforslag/veiledning eller gjennom å reflektere over noe, og på den måten knytte fagstoffet til sin egen hverdag eller arbeidsoppgaver.

Slik kan studenten arbeide selvstendig, systematisk og samarbeidsorientert med en problemstilling/oppgave. Studentene kan i tillegg diskutere oppgaver og løsninger i diskusjonsforumet for hvert enkelt emne.

Selvtester

Selvtester blir brukt i de ulike modulene. Selvtestene gir studenten mulighet til fortløpende å kontrollere at hun/han har oppfattet fagstoffet og forstått aktuelle begreper og uttrykk. Automatiske tilbakemeldinger/løsninger (noen i form av henvisning til pensum) blir benyttet.

Caseoppgaver

I utdanningen vil det bli benyttet caseoppgaver. Et case skaper gjenkjennelse ved at man klarer å identifisere seg med caset. Et case kan være et tilfelle, hendelse eller en situasjon. Caset er virkelighetsnært og beskriver ofte noe som har hendt. Ofte beskriver caset en situasjon med problem(er), hvor beslutninger skal fattes. Ofte er situasjonen knyttet til flere aktører som har ulike interesser, noe som gjør beslutningstakingen krevende.

Arbeidskrav (innsendingsoppgaver) som vurderes av faglærer

Studentene skal gjennom obligatoriske innsendingsoppgaver som omfatter tematikk og lærestoff som er ment å dekke læringsmålene for modulen samt de mest vesentlige temaene som tas opp i modulen. Innsendingsoppgavene er den mest omfattende type av oppgaver, og kommer på slutten av hver modul. Innsendingsoppgavene skal også forberede studenten for eksamen.

Besvarelser på innsendingsoppgavene vurderes av faglærer til godkjent/ikke godkjent, med skriftlig tilbakemelding. Det er forventet en gjennomsnittlig responstid fra lærer på 2-4 virkedager. Dersom studenten ikke får godkjent en besvarelse, har studenten mulighet til å omarbeide besvarelsen i tråd med lærerens tilbakemelding.

Studenten må vise forståelse for og kunne anvende fagteorien og henvise til kilder bruk i arbeidet med de obligatoriske oppgavene. Gjennom å løse oppgavene sikres kontroll og refleksjon omkring pensumstoffet.

Studenten har anledning til å ta kontakt med læreren hvis han/hun har problemer eller spørsmål. Læreren gir da hensiktsmessig veiledning slik at studenten kan komme videre.

Alle arbeidskrav og innsendingsoppgaver må være utført og vurdert til godkjent før studenten kan avlegge eksamen.

VEILEDNING OG OPPFØLGING

Nettlærers oppfølging av studenter

Hver enkelt student får tildelt en lærer som i hovedregel følger en gjennom hele studieløpet. Læreren er ansatt til å drive den faglige oppfølgingen av studentene. Undervisningen foregår i hovedsak via nettskolen, men andre digitale verktøy benyttes også. Veiledningsarbeidet består i å:

- Gi tilbakemelding/veiledning på innsendte oppgavebesvarelser.
- Svare på henvendelser fra studentene via meldingssystemet, e-post, telefon eller videosamtale
- Benytte nødvendige digitale verktøy for å kunne bidra til at læring skjer hos studentene. Dette inkluderer blant annet gjennomføring av webinarer eller produksjon av videosnutter

Studentveileders oppfølging av studenter

Hver enkelt student får tildelt en studentveileder som følger en gjennom hele studieløpet. Studentveileder administrer alt det praktiske underveis i studiet. Alle henvendelser av praktisk art kan rettes til studentveileder.

Studentene får tilgang til nettskolen og et eget informasjonsemne før studiestart. Det opprettes et eget studentfelleskap hvor studentene kan stille spørsmål og bli kjent med medstudenter før oppstart. Her vil studentveileder være tilgjengelig.

Studenter som blir liggende etter med studieprogresjonen, blir fulgt opp av studentveileder. Studentveileder har ansvar for å formidle relevant informasjon via kunngjøringer og meldinger i nettskolen, samt legge inn viktig informasjon i kalenderne.

VURDERINGSORDNINGER

Vurdering innebærer at resultatet av utdanningen vurderes i lys av de læringsutbyttene som er formulert i studieplanen. Undervisning i nettskolen, selvstudium, arbeidskrav og eksamener leder frem til oppnåelse av læringsutbyttene.

Hvert emne har et varierende antall arbeidskrav som vurderes til godkjent/ikke godkjent, og avsluttende eksamener med en karakterskala fra A-F.

Vurderingsordningene skal vise og dokumentere:

- studentens læringsutbytte i forhold til de utbyttene som er formulert i studieplanen
- studentens helhetlige kompetanse etter fullført utdanning

Vurdering vil ha ulike formål, blant annet å:

- informere studenten og eventuelt lærer og opplæringssted i arbeidet fram mot et læringsmål, om hvor langt studenten er kommet i utvikling mot et læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse
- veilede, motivere og utvikle studenten
- motivere læreren til kontinuerlig å vurdere sin undervisnings- og veiledningspraksis
- informere samfunnet, arbeidslivet og utdanningsinstitusjoner om hvilken kompetanse studenten har oppnådd

Det skilles mellom to hovedtyper av vurdering:

1. **Vurdering underveis** har til hensikt å informere og motivere studenter og lærere i arbeidet med å nå læringsutbyttene. Vurderingen blir ivaretatt gjennom de obligatoriske arbeidskravene som studenten sender til læreren
2. **Avsluttende vurdering** kommer til uttrykk i eksamenskarakter etter avlagt eksamen

Arbeidskravene

Følgende antall arbeidskrav gjennomføres i hvert emne, i form av innsendingsoppgaver:

Emnenavn	Arbeidskrav	Vurdering
Migrasjonshelse og folkehelse	3 innsendingsoppgaver	Godkjent/ikke godkjent
Folkehelseutfordringer	2 innsendingsoppgave	Godkjent/ikke godkjent
Helsefremmende og forebyggende arbeid	2 innsendingsoppgave	Godkjent/ikke godkjent

Eksamenene

Hvert av de tre emnene avsluttes med en eksamen:

Emnenavn	Eksamen	Dato og tid	Vurdering
Migrasjonshelse og folkehelse	24 timers individuell hjemmeeksamen	30.11.2023	Karakter A til F
Folkehelseutfordringer	24 timers individuell hjemmeeksamen	07.03.2024	Karakter A til F
Helsefremmende og forebyggende arbeid	24 timers individuell hjemmeeksamen	06.06.2024	Karakter A til F

MedLearn tar forbehold om at vurderingsformer (type eksamen) kan bli endret ved revideringer av studiet.

Eksamensvurdering

Eksamensbesvarelser vurderes av kvalifiserte sensorer. MedLearn skal sikre at studentenes kunnskap, ferdigheter og generelle kompetanse blir prøvd og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. Vurderingen skal sikre det faglige nivået ved utdanningen (jf. Fagskoleloven § 21). Eksamensinformasjon finner du på <https://medlearn.no/alt-om-studier/eksamen/>

Oppmelding til eksamen

Studenten må selv melde seg opp til de aktuelle eksamener. Oppmelding til eksamen er fortløpende senest innen tre uker før avvikling. Studenten får tilsendt en bekreftelse på eksamensoppmeldingen. Bekreftelsen inneholder informasjon om tidspunkt.

Studentene vil finne nødvendig informasjon knyttet til oppmelding i nettskolen.

Selve eksamenen gjennomføres i eksamensplattformen Wiseflow.

Merk: Man vil automatisk bli avmeldt eksamen man har meldt seg opp til, hvis ikke arbeidskravene er godkjent av lærer en uke før eksamensdatoen.

Karaktersystem

Vurderingsuttrykket ved avsluttende vurdering, eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering er godkjent/ikke godkjent eller en gradert skala med fem trinn fra A til E for bestått og med F for ikke bestått. I den graderte karakterskalaen fra A til F gir karakteren C uttrykk for en jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder, og karakteren A for en fremragende prestasjon som klart utmerker seg.

Vurderingsuttrykkene som benyttes for den graderte skalaen er:

Karakter A:

Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Studenten viser svært god vurderingsevne og stor grad av selvstendighet. Over middels grad av måloppnåelse. Studenten har svært gode kunnskaper, ferdigheter og holdninger.

Karakter B:

Meget god prestasjon som ligger over gjennomsnittet. Studenten viser meget god vurderingsevne og selvstendighet. Over middels grad av måloppnåelse. Studenten har meget gode kunnskaper, ferdigheter og holdninger.

Karakter C:

Gjennomsnittlig prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Studenten viser god vurderingsevne og selvstendighet på de viktigste områdene. Middels grad av måloppnåelse. Studenten har gode kunnskaper, ferdigheter og holdninger.

Karakter D:

Prestasjon under gjennomsnittet, med en del vesentlige mangler. Studenten viser en viss grad av vurderingsevne og selvstendighet. Studenten har nokså gode kunnskaper, ferdigheter og holdninger.

Karakter E:

Prestasjonen som tilfredsstiller minimumskravene, men heller ikke mer. Studenten viser liten vurderingsevne og selvstendighet. Under middels grad av måloppnåelse. Studenten har oppfylt minimumskravene som stilles til kunnskaper, ferdigheter og holdninger.

Karakter F:

Prestasjon som ikke tilfredsstiller de faglige minimumskravene. Studenten viser både manglende vurderingsevne og selvstendighet. Studenten har ikke bestått på grunn av vesentlige mangler når det gjelder kunnskaper, ferdigheter eller holdninger.

Begrunnelse for karakterfastsetting

Eksamensbesvarelsen vurderes av intern og ekstern sensor. En kandidat har rett til å få en begrunnelse for karakterfastsettingen på sin eksamensbesvarelse. Ref. [Forskrift om fagskoleutdanning ved Medlearn § 6-8](#)

Klage på eksamenskarakteren

En kandidat kan klage på eksamenskarakteren. Klagen skal være skriftlig og må være framsatt innen tre uker etter at studenten er blitt gjort kjent med, respektive har kunnet gjøre seg kjent med eksamensresultatet ref. [Forskrift om fagskoleutdanning ved Medlearn § 6-9](#)

Vitnemål

Studenter som har fullført fagskolen i samsvar med krav fastsatt i studieplanen, får vitnemål/Vocational Diploma med karakterer etter bestemmelser som fremgår av [MedLearns](#) eksamensreglement.

Alle eksamener og arbeidskrav må være vurdert til godkjent/ståkarakter før karakterutskrift/vitnemål utstedes

Skikkethetsvurdering

Det stilles krav til skikkethetsvurdering gjennom hele utdanningen jf. § 28 [Kap. 5 i Forskrift om høyere yrkesfaglig utdanning](#) (fagskoleforskriften). Skikkethetsvurdering skal inngå i en helhetsvurdering av studentens forutsetninger for å kunne fungere i yrket.

SAMLET OVERSIKT OVER LÆREMIDLENE

Pensumlitteratur

Kale, E., Ahlberg, N. og Duckert, F. (2010): *Hvordan håndterer helsepersonell språklige barrierer? En undersøkelse av tolkebruk i helsevesenet*. Tidsskrift for Norsk psykologforening nr.47, side 818 – 823. Tilgjengelig fra: http://www.psykologtidsskriftet.no/index.php?seks_id=121347&a=2 (Hentet: 17. juni 2020).

Goth, U.S. (2014) *Folkehelse i et norsk perspektiv*. Oslo: Gyldendal Akademiske.

Hanssen, I. (2019) *Helsearbeid i et flerkulturelt samfunn*. 4. utg. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Kumar, B.N. og Viken, B. (2010) *Folkehelse i et migrasjonsperspektiv*. Bergen: Fagbokforlaget.

Helsedirektoratet (2015) *Nasjonal veileder: helsetjenester til asylsøkere, flyktninger og familiegjenforente*. Tilgjengelig fra: <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/helsetjenester-til-asylsokere-flyktninger-og-familiegjenforente> (Hentet: 17. juni 2020).

Helse- og omsorgsdepartementet (2013) *Likeverdige helse- og omsorgstjenester – god helse for alle: nasjonal strategi om innvandreres helse 2013–2017*. Plan/strategi. Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/2de7e9efa8d341cfb8787a71eb15e2db/likeverdige_tjenester.pdf (Hentet: 17. juni 2020).

Helsepersonelloven. Lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-64>

Likestillings- og diskrimineringsloven. Lov 16. juni 2017 nr. 51 om likestilling og forbud mot diskriminering. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-51>

Pasient- og brukerrettighetsloven. Lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-63>

Utenriksdepartementet (2007) *Ungdom, migrasjon og utvikling*. Rapport. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/ungdom-migrasjon-og-utvikling/id444908/> (Hentet: 17. juni 2020).

Anbefalt tilleggs litteratur

Forskrift om tjenester til personer uten fast opphold. Forskrift 16. desember 2011 nr. 1255 om rett til helse- og omsorgstjenester til personer uten fast opphold i riket. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-12-16-1255>

Major, E.F. mfl. (2011) *Bedre føre var - Psykisk helse: Helsefremmende og forebyggende tiltak og anbefalinger*. Tilgjengelig fra: <https://www.fhi.no/publ/2011/bedre-fore-var---psykisk-helse-hels/> (Hentet: 17. juni 2020).